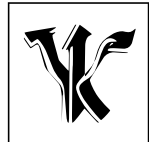

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**ЕКСПЕРТ:
ПАРАДИГМИ ЮРИДИЧНИХ НАУК
І ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**

**EXPERT: PARADIGM OF LAW
AND PUBLIC ADMINISTRATION**

№ 4 (28), 2023

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Експерт: парадигми юридичних наук
і державного управління
Видається з 2018 року
Періодичність: 4 рази на рік
Друкується за рішенням Вченої ради
Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 10 від 29.11.2023)
Видання є таким, що реферується в міжнародних
та вітчизняних наукометричних базах:
Index Copernicus, ResearchBib,
Turkish Education Index, Polish Scholarly Bibliography,
Google Scholar, "Україніка наукова", ESJI .
Відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України
від 28.12.2019 № 1643 (Додаток 4) журнал включено
до Переліку наукових фахових видань України
у категорії «Б».
Спеціальності: 081 – Право, 281 – Публічне управління
та адміністрування, 293 – Міжнародне право.
Статті у виданні перевірені на наявність плагіату
за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.
Відповідальність за зміст, достовірність фактів, цитат,
цифр несуть автори матеріалів. Редакція залишає за
собою право на незначне редагування і скорочення
(зі збереженням авторського стилю та головних
висновків). Редакція не завжди поділяє думки авторів
та не несе відповідальності за надану ними інформацію.
Матеріали подано в авторській редакції.
Передрук — тільки з дозволу редакції.
Адреса редакційної колегії:
ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіональна Академія
управління персоналом"
вул. Фрометівська, 2, Київ, Україна, 03039
Офіційний сайт видання:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Expert: paradigm of law and public administration
Published from 2018
Pereodisity: 4 times a year
Published by the decision of Academic council of
Interregional Academy of Personnel Management
(Protocol № 10 from November 29, 2023)
Collection is included to the international
and domestic scientometrics databases Index
Copernicus International, ResearchBib, Turkish Education
Index, Polish Scholarly Bibliography, Google Scholar,
"Україніка наукова", ESJI .
According to the Order of the Ministry of Education
and Science of Ukraine (Annex 4), the journal is included
in the List of scientific professional publications of Ukraine,
which have been assigned the category «B».
Subject Areas: 081 – Law, 281 – Public management
and administration, 293 – International law.
The articles were checked for plagiarism
using the software StrikePlagiarism.com developed
by the Polish company Plagiat.pl.
The authors are responsible for the content,
accuracy of the facts, quotes, numbers. The editors reserves
the right for a little change and reduction
(with preservation of the author's style and main
conclusions). Editors can not share the world views of the
authors and are not responsible for the information provided.
Materials filed in the author's edition.
Reprinting — with the editorial's permission strictly.
Address of the editorial board:
Interregional Academy of Personnel Management
Str. Frometivska, 2, Kyiv, Ukraine, 03039
Official site:
www.journals.maup.com.ua/index.php/expert

Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління : збірник. № 4 (28), 2023. Київ : ПрАТ "ВНЗ
"Міжрегіональна Академія управління персоналом", 2023. 48 с.

Головний редактор

Щокін Ростислав Георгійович, доктор юридичних наук, професор, Президент Міжрегіональної Академії управління персоналом

Члени редакційної колегії:

Яблонська-Бонса Йоланта, професор, доктор юридичних наук, керівник кафедри теорії, філософії та історії права Академії Леона Козьмінського в Варшаві, головний редактор часопису «Критика права» (Республіка Польща)

Міхальський Томаш, доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету, Гданськ (Республіка Польща), *tomasz.michalski@ug.edu.pl*

Ніколас Шмітт, кандидат наук, старший науковий співробітник Інституту федералізму Університету Фрібургу (Швейцарія), *Nicolas.schmitt@unifr.ch*

Перцев Роман Валерійович, кандидат юридичних наук, відділ ідентифікації та криміналістики (DIFC) Поліція Ізраїлю, Єрусалим (Ізраїль)

Вечорек Лешик, доктор хабілітований, доцент, завідувач кафедри кримінального права, кримінології та криміналістики Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельц (Республіка Польща), *wieczorekleszek@op.pl*

Яскренія Єжи, професор, доктор хабілітований (Dr Hab), декан Факультету юридичних і суспільних наук Університету ім. Яна Кохановського в м. Кельце, завідувач кафедри конституційного, європейського і міжнародного публічного права, Віце-президент Правління Польського Товариства конституційного права, Спікер Товариства Польських парламентаріїв, член Правління Європейського Товариства колишніх парламентаріїв Ради Європи (FP-AP) в Парижі (Республіка Польща), *jerzyj@hot.pl*

Акімова Людмила Миколаївна, доктор наук з державного управління, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування, *l_akimova@ukr.net*

Якимчук Аліна Юріївна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування, *alinayakim@ukr.net*

Заросило Володимир Олексійович, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Сопілко Ірина Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету

Кисленко Дмитро Петрович, доктор педагогічних наук, кандидат юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник, Національний університет оборони України імені Івана Черняховського

Хаджирадева Світлана Костянтинівна, доктор наук з державного управління, професор, заступник директора Української школи урядування

Рябцев Леонідій Леонідович, доктор наук з державного управління, професор, професор Києво-Могилянської школи врядування, головний науковий співробітник Національного інституту стратегічних досліджень

Яровой Тихон Сергійович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Інституту права та суспільних відносин Університету «Україна», *tikhon_9563963@ukr.net*

Барабаш Юрій Григорович, доктор юридичних наук, професор, проректор з навчальної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Скрипнюк Олександр Васильович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

Губанов Олег Олександрович, доктор юридичних наук, професор, доцент кафедри службового та медичного права, Навчально-науковий інституту права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Нестерович Володимир Федорович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри державно-правових дисциплін Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка, *mail@lduvs.edu.ua*

Тимошенко Юрій Петрович, кандидат юридичних наук, професор, заступник директора Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом

Швець Катерина Павлівна, доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, проректор, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Муравйов Кирило Володимирович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Нестор Віталій Романович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії держави і права та конституційного права Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Амелін Олександр Юрійович, кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого, Міжрегіональна Академія управління персоналом

Адам Адріан Останек, доктор наук, доктор хабілітований, професор Військового технологічного університету (Республіка Польща)

Мануель Давид Массено, доцент Політехнічного інституту Бежа (Португалія)

Агнешка Шпак, доктор хабілітований, професор кафедри міжнародної безпеки Інституту досліджень безпеки, Торунь (Республіка Польща), *szpak@journals.maup.kiev.ua*

Олександра Леткова, доктор права, доцент, юридичний факультет Університету Матея Бела, Банска Бистрица (Словаччина)

Chief Editor

Shchokin Rostyslav Heorhiiovych, Doctor of Law, Professor, President of the Interregional Academy of Personnel Management

Members of the editorial board:

Jablonska-Bonsa Jolanta, Professor, Doctor of Law, Head of the Department of Theory, Philosophy and History of Law of Kozminski University, Editor-in-Chief of Critique of Law (Republic of Poland)

Tomasz Michalski, Doctor of Science, Associate Professor at the Department of Geography of Regional Development, University of Gdansk, Gdansk (Republic of Poland), *tomasz.michalski@ug.edu.pl*

Nicholas Schmitt, PhD, Senior Researcher at the Institute of Federalism, University of Friborg (Switzerland), *Nicolas.schmitt@unifr.ch*

Pertsev RomanValeriiovych, PhD (Law), Division of Identification and Forensic Science (DIFC) of Israel Police, Jerusalem (Israel)

Vechorek Leshyk, Doctor Habilitated, Associate Professor, Head of the Department of Criminal Law, Criminology and Criminology, Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce (Republic of Poland), *wieczorekleszek@op.pl*

Yaskrenia Jerzy, Professor, Doctor Habilitated (Dr. Hab.), Dean of the Faculty of Law and Social Sciences, Jan Kochanowski University of Kielce, Head of the Department of Constitutional, European and International Public Law, Vice-President of the Board of the Polish Society of Constitutional Law, Speaker of the Society of Polish Parliamentarians, Member of the Board of the European Society of Former Parliamentarians (FP-AP) in Paris (Republic of Poland), *jerzyj@hot.pl*

Akimova Lyudmyla Mykolayivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Professor at the Department of Financial and Economic Security of the National University of Water Management and Nature Resources Use (Ukraine)

Yakymchuk Alina Yuriyivna, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Public Administration, Documentation and Information Activity of the National University of Water Management and Nature Resources Use, *alinayakim@ukr.net* (Ukraine)

Zarosylo Volodymyr Oleksiyovych, Doctor of Law, Professor, Head of the Department of Law-Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Sopilko Iryna Mykolayivna, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Dean of the Faculty of Law of the National Aviation University (Ukraine)

Kyslenko Dmytro Petrovych, Doctor of Pedagogy, PhD in Law, Professor, Leading Researcher, National Defence University of Ukraine (Ukraine)

Khadzhiradeva Svitlana Kostiantynivna, Doctor of Science in Public Administration, Professor, Deputy Director of the Ukrainian School of Government, Head of the Center for Evaluation of Candidates for Civil Service Positions (Ukraine)

Ryabtsev Hennadiy Leonidovych, Doctor of Science in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at Kyiv-Mohyla School of Government, Chief Researcher at the National Institute for Strategic Studies (Ukraine)

Yarovoy Tikhon Serhiiovych, Doctor of Sciences in Public Administration, Ph.D., Professor, Professor at the Department of International Relations and Political Consulting of the Institute of Law and Public Affairs, Open International University of Human Development "UKRAINE", *tikhon_9563963@ukr.net* (Ukraine)

Barabash Yurii Hryhorovych, Doctor of Law, Professor, Vice-Rector for Academic Affairs of Yaroslav Mudryi National Law University (Ukraine)

Skrypniuk Oleksandr Vasyliovych, Doctor of Law, Professor, Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Honored Lawyer of Ukraine, Deputy Director of V.M. Koretsky Institute of State and Law of NAS of Ukraine (Ukraine)

Hubanov Oleh Oleksandrovyh, Doctor of Law, Professor, Associate Professor at the Department of Service and Medical Law, Educational and Research Institute of Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

Nesterovych Volodymyr Fedorovych, Doctor of Law, Associate Professor, Head of the Department of State and Law Disciplines of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko, *mail@lduvs.edu.ua* (Ukraine)

Tymoshenko Yuriy Petrovych, PhD in Law, Professor, Deputy Director of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Shvets Kateryna Pavlivna, Doctor of Sciences in Public Administration, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Civil Law Disciplines and International Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Vice-Rector, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Muraviov Kyrylo Volodymyrovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Nestor Vitalii Romanovych, Doctor of Law, Professor, Professor at the Department of Theory of State and Law and Constitutional Law of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Amelin Oleksandr Yuriyovych, PhD in Law, Associate Professor, Professor at the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational-Scientific Institute of Law named after Volodymyr the Great, Interregional Academy of Personnel Management (Ukraine)

Adam Adrian Ostanek, DSc, Dr. Hab., Professor at the Military University of Technology (Republic of Poland)

Manuel David Masseno, Associate Professor, Polytechnic Institute of Beja (Portugal)

Agnieszka Shpak, Dr. Hab., Professor at the Department of International Security, Institute of Security Studies, Torun (Republic of Poland), *szpak@journals.maup.kiev.ua*

Alexandra Letkova, JUDr., Associate Professor, Faculty of Law Matej Bel University, Banska Bystrica (Slovakia)

ЗМІСТ

Косяченко К. Е.

Досвід міжнародних неурядових
організацій у запобіганні злочинам
(на прикладі “Columbia Neighborhood Watch”
та “Freedom in disasters”).....6

Янчук Н. Д.

Роль та значення порівняльного кримінального
права в системі юридичної освіти.....11

Красников Є. В.

Сучасні вимоги до якості кадрового забезпечення
діяльності органів публічної влади.....17

Заросило В. О., Заросило В. В., Євчук Т. В.

Проблеми правового регулювання
релокації підприємств.....26

Кірін Р. С., Ботвінов Р. Г., Ревякіна Т. О.

Проблеми правового механізму
визначення екологічної шкоди і збитків,
завданих внаслідок російської збройної агресії.....34

Бондар В. С.

Особливості судово-балістичної експертизи
(на прикладі дослідження гвинтівки снайперської
спеціальної «Вінторез» 6-п-29).....42

Заросило Володимир Олексійович,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом, вул. Фрометівська, 2; м. Київ, 03039; zarosi@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-6935-5449>

Заросило Віталій Володимирович,

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного, фінансового та банківського права Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом, вул. Фрометівська, 2; м. Київ, 03039; vitalij_zarosylo@i.ua; <https://orcid.org/0000-0003-3151-3581>

Євчук Тетяна Володимирівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Одеської філії Міжрегіональної академії управління персоналом, вул. Чорноморського козацтва, 19, м. Одеса, 65003; tv.chuk28@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-7952-6491>

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕЛОКАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. У статті розглядається питання щодо діяльності бізнесу в Україні в умовах повномасштабної агресії Російської Федерації та напрямів збереження і релокації підприємств.

Військові дії в Україні крім того, що призвели до великих втрат серед населення, знищення та пошкодження інфраструктури підприємств, житла громадян та інших негативних наслідків вплинули і стан бізнесу та діяльність підприємств. Певна кількість підприємств, які працювали на території Східної частини України змушені припинити свою діяльність. Частина з них знищена фізично і питання про їх відновлення не може вирішуватися. Інші частково знищені але можуть бути відновлені після звільнення від окупантів. Частина підприємців прийняла рішення про релокацію своїх підприємств на територію Західної України.

Зазначений процес продовжується і зараз, адже такі області як Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Херсонська кожного дня піддаються обстрілам в результаті яких відбуваються руйнування та загибель і поранення цивільних осіб. Тому питання про передислокацію підприємств вирішується багатьма підприємцями.

Зазначена стаття присвячена проблемам релокації підприємств, а також шляхам вирішення зазначених проблем. Визначено також і питання щодо відновлення діяльності підприємств на окупованій території, яке здійснюють окремі підприємці. Сформовано законодавство, яке передбачає розрив усіх господарських та інших зв'язків з підприємцями, які вирішили відновити виробництво і працювати на окупантів. Зазначені підприємці визнаються колаборантами і підлягають кримінальній відповідальності.

У статті розглянуто більшість проблемних питань, які виникають під час здійснення релокації підприємств на території України. Разом з тим слід зазначити, що є певний відсоток підприємств, які здійснюють релокацію за кордон. Питання такої релокації не розглядалося.

До проблем, які виникають у підприємців віднесено наступні:

- наявність та достатність коштів для вирішення питання про релокацію, враховуючи те, що відповідними рішеннями уряду релокація повинна здійснюватися безкоштовно;
- вирішення проблем з місцем розташування підприємств на новому місці, яке має бути відповідним для обраної діяльності;
- вирішення проблем з органами місцевої влади та місцевого самоврядування стосовно податків, розташування підприємств та т. ін.;
- вирішення проблем з кадрами підприємств, перевезення, переселення приймання на роботу місцевих робітників та т. ін.
- вирішення проблем з постачанням сировини і матеріалів для повноцінного функціонування підприємств.

У статті також розглянуто окремі шляхи вирішення зазначених проблем, до яких належать:

- надання кредитів для підприємців відповідно до рішення Кабінету Міністрів України;
- звільнення від оподаткування також відповідно до рішення уряду;
- можливість використання частини прибутку на розвиток і становлення підприємств;
- встановлення окремих пільг стосовно місцевих податків і зборів.

Іншим шляхом вирішення проблем релокації визначено надання кредитів за схемою 5–7–9, яка також розроблена урядом для стабілізації діяльності нових підприємств та підтримання підприємців.

Додатковим шляхом щодо вирішення проблем релокації підприємств визначено приватизацію, яка може проводитися за допомогою електронних торгів, що значно скорочує шлях придбання підприємств та початок відбудови переміщених підприємств.

Звернуто увагу також на можливість використання відповідних грантів, які можна використувати на організацію бізнесу та релокацію підприємств.

Ключові слова: адміністрування діяльності підприємств, підприємства, підприємці, діяльність підвищення в умовах війни, агресія Російської Федерації, релокація підприємств, проблеми релокації, відновлення діяльності підприємств, кредити, гранти, пільги.

Zarosylo Volodymyr Oleksiyovych,

Doctor of Legal Sciences, Professor, Head of the Department of Law Enforcement and Anti-Corruption Activities of the Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky of the Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska str., Kyiv, 03039; zarosi@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-6935-5449>

Zarosylo Vitaly Volodymyrovych,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Administrative, Financial and Banking Law of the Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky of the Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska str., Kyiv, 03039; vitalij_zarosylo@i.ua; <https://orcid.org/0000-0003-3151-3581>

Yevchuk Tetyana Volodymyrivna,

Candidate of Legal Sciences, Associate Professor of the Law Department of the Odesa Branch of the Interregional Academy of Personnel Management, 19, Chornomorskogo Kozatstviya str., Odesa, 65003; tv.chuk28@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-7952-6491>

PROBLEMS OF THE LEGAL REGULATION OF ENTERPRISE RELOCATION

Abstract. The article examines the issue of business activity in Ukraine in the conditions of full-scale aggression of the Russian Federation and directions for the preservation and relocation of enterprises.

Military actions in Ukraine, in addition to leading to large losses among the population, destruction and damage to the infrastructure of enterprises, housing of citizens and other negative consequences, also affected the state of business and the activities of enterprises. A certain number of enterprises that worked in the territory of the Eastern part of Ukraine were forced to stop their activities. Some of them were physically destroyed and the issue of their restoration cannot be resolved. Others are partially destroyed but can be restored after liberation from the occupiers. Some entrepreneurs decided to relocate their enterprises to the territory of Western Ukraine.

The mentioned process continues even now, because such regions as Kharkiv, Donetsk, Dnipropetrovsk, Zaporizhzhya and Kherson are subjected to shelling every day, resulting in destruction and the death and injury of civilians. Therefore, the issue of relocation of enterprises is decided by many entrepreneurs.

This article is devoted to the problems of relocation of enterprises, as well as ways to solve these problems. The question of the restoration of the activities of enterprises in the occupied territory, which is carried out by individual entrepreneurs, has also been determined. Legislation has been formed, which provides for the severing of all business and other ties with entrepreneurs who decided to resume production and work for the occupiers. These entrepreneurs are recognized as collaborators and are subject to criminal liability.

The article considers most of the problematic issues that arise during the relocation of enterprises on the territory of Ukraine. At the same time, it should be noted that there is a certain percentage of enterprises that relocate abroad. The issue of such relocation was not considered.

The following are among the problems faced by entrepreneurs:

- *the availability and sufficiency of funds to resolve the issue of relocation, taking into account the fact that according to relevant decisions of the government, relocation should be carried out free of charge;*
- *solving problems with the location of enterprises in a new place, which should be appropriate for the chosen activity;*
- *solving problems with local authorities and local self-government regarding taxes, location of enterprises, etc.;*
- *solving problems with personnel of enterprises, transportation, relocation, employment of local workers, etc.*

– solving problems with the supply of raw materials and materials for the full functioning of enterprises.

The article also considers separate ways of solving the mentioned problems which include:

- *providing loans for entrepreneurs in accordance with the decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine;*
- *exemption from taxation also in accordance with the government's decision;*
- *the possibility of using part of the profit for the development and establishment of enterprises;*
- *establishment of separate benefits in relation to local taxes and fees.*

Another way to solve the problems of relocation is to provide loans according to the 5–7–9 scheme, which was also developed by the government to stabilize the activities of new enterprises and support entrepreneurs.

An additional way to solve the problems of enterprise relocation is privatization, which can be carried out with the help of electronic auctions, which significantly shortens the path of acquiring enterprises and the beginning of the reconstruction of relocated enterprises.

Attention was also drawn to the possibility of using appropriate grants that can be used for business organization and relocation of enterprises.

Key words: *enterprise administration, enterprises, entrepreneurs, promotion activities in wartime, aggression of the Russian Federation, relocation of enterprises, relocation problems, restoration of enterprise activities, loans, grants, benefits.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблеми сучасного бізнесу в Україні та діяльності господарських підприємств є всеохоплюючими. Головною причиною всіх сучасних проблем стосовно підприємницької діяльності є війна, яка розв'язала Російська Федерація проти України. Разом з тим перебудова діяльності підприємств яка відбувається в Україні вимагає детального наукового аналізу. Особливо важливим на сьогодні є питання релокації підприємств до регіонів, які можуть забезпечувати ритмічну роботу підприємств, а підприємці отримувати прибуток. Зазначені питання є досить важливими для економіки України і вимагають прискіпливого аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання розвитку підприємств та підприємницької діяльності в Україні в умовах війни в переважній більшості ще не розглядалося в науковій літературі. Проте окремі науковці звертали на це увагу [11; 12]. Чернишевич Д. Р., Жигалкевич Ж. М. провели короткий аналіз діяльності бізнесу в умовах війни, проте він не висвітлює всіх проблем, які існують, особливо проблем релокації та відновлення діяльності

підприємств. Зверталися до даної проблеми і рід інших дослідників [13], але вони не враховували питання релокації в цілому, а також забезпечення безпеки діяльності підприємств та напрямів фінансування. Мурована Т. здійснює вже більш детальний аналіз і визначає питання фінансування бізнесу та умов його відновлення і релокації. Проте питання саме переміщення підприємств у дослідженні висвітлені поверхово [14].

Таким чином дослідники які розглядали проблеми розвитку бізнесу та підприємництва в Україні в умовах війни, не розглядали їх у комплексі, а також не розглядали проблеми при проведенні релокації та шляхів та шляхів вирішення таких проблем.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті визначено саме питання переміщення підприємств з регіонів України, які окуповані, а також з тих регіонів де діяльність підприємств піддається обстрілам та руйнуванню.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для підприємств та підприємців зараз можна визначити декілька альтернатив діяльності у проведенні подальшого існування. Такими альтернативами можуть бути:

- закриття підприємств та залишення всього що є пов'язаним з підприємствами и намагання

вивезти найбільш цінні технології або механізми самостійно;

- звернення до місцевих військових адміністрацій за допомогою для релокації підприємств, тим більше уряд прийняв рішення про здійснення релокації безкоштовно;

- залишитися на окупованій території і продовжувати підприємницьку діяльність, перереєструвати підприємство і платити податки до бюджету Російської Федерації;

Всі ці альтернативи залежать від різних факторів, але головними з них треба визначити наступні:

- місце і регіон розташування підприємств ;
- можливість забезпечення сировиною та іншими матеріалами з метою продовження підприємницької діяльності;
- забезпечення кадрами для продовження підприємницької діяльності;
- наявність допомоги від уряду у сфері розвитку підприємницької діяльності.

Перш за все для підприємців є важливим регіон розташування їх підприємств. Якщо вони розташовані в межах, Донецької, Луганської, Харківської дніпропетровської, Запорізької Сумської, або Херсонської областей то для них виникають реальні загрози руйнування або цілковитого знищення. Російські агресори не звертають уваги ні на що, вони не дотримуються ніяких законів і тому перед підприємцями постає питання про закриття підприємницької діяльності на території та релокації зазначених підприємств до інших областей України.

На сьогодні чітких даних про збитки, які нанесені підприємствам але окремі дослідження показують, що збитки тільки середніх і дрібних компаній за 200 днів війни становили понад 100 млрд. доларів [1].

В окремих випадках деякі підприємці залишаються на окупованій території і продовжують підприємницьку діяльність У таких випадках вони визнаються колаборантами з усіма передбаченими законодавством з цього визначення наслідками.

Перш за все передбачено Законом України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» [2], що здійснювати підприємницьку діяльність можуть тільки ті підприємства, які перереєстровані на не окупованій території України

Тобто здійснювати господарську діяльність вони можуть тільки після того, як те чи інше підприємство змінило податкову адресу на територію, яка підконтрольна Україні. Будь-які угоди

з підприємствами, які перебуває на території, що окупована Російською Федерацією є нікчемними. Тобто зазначені угоди не мають ніяких правових наслідків. На окупованій території не діють ніякі ліцензії і дозволи, що видані державними органами України.

Будь-яке переміщення коштів або товарів на окуповану територію заборонено, а винні особи притягаються до кримінальної відповідальності.

Окремі підприємці намагаються продовжувати підприємницьку діяльність на підконтрольній території та виробляти продукцію. Разом з тим виникають проблеми які стосуються таких питань:

- доставляння сировини та матеріалів, адже під обстрілами та загрозою життя та здоров'ю громадян перевезення стають практично неможливими;
- відсутність страхування підприємницької діяльності, адже страхові компанії не працюють на територіях які знаходяться в зоні бойових дій;
- кадрові проблеми у зв'язку з призивом робітників по мобілізації та виїздом значної кількості робітників до інших областей та за кордон;
- відсутність страхування для працівників, які залишаються працювати підприємствах та ряд інших проблем.

Більшість підприємців приймають рішення про релокацію своїх підприємств на інші території. За даними окремих дослідників на сьогодні понад 800 підприємств переїхали на інші території [3]

Разом з тим вони стикаються з цілим рядом невирішених питань, які мабуть мають вирішувати органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Серед зазначених проблем треба виділити наступні:

- підбір місця розташування підприємств на новому місці. Більшість підприємств передислокувалися у Львівську область та окремі західні області України, але знайти приміщення для продовження підприємницької діяльності в ряді регіонів досить тяжко. Уряд прийняв відповідні документи стосовно релокації підприємств, проте вони не завжди допомагають [4];

- налагодження постачання сировини та матеріалів, адже зазначена сировина і матеріали отримували місцеві підприємці, а вони не можуть поділитися зазначеними сировиною та матеріалами;

- питання вивезення обладнання з місць, які стали небезпечними для продовження підприємницької діяльності, транспортні витрати

відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану» [5] відшкодовуються державою, але пріоритет надається підприємствам оборонного характеру, а інші підприємства мусять чекати, або здійснювати перевезення за свій рахунок;

– надання відповідних кредитів на продовження підприємницької діяльності також становить певні проблеми, адже банківський сектор також не завжди йде назустріч підприємцям, які є невідомими. Проте Кабінет Міністрів України прийняв відповідну постанову про надання пільгових кредитів 5–7–9 [6] але разом з тим промислове виробництво не зростає.

Відновлення підприємницької діяльності передбачає цілий ряд питань, які треба вирішувати. Ці питання стосуються наступних напрямів:

– взаємодії з органами місцевого самоврядування та місцевої влади, які не завжди приходять на допомогу. Зазначені причини не аналізуються ні в інформаційному поліцейські ні в науковій літературі. Можна приблизно уявити що причинами зазначених проблем, є те, що підприємства, які переміщуються певною мірою будуть конкурентами тим підприємствам, які вже працюють на зазначений території;

– укладання нових договорів з постачальниками сировини і матеріалів для продовження підприємницької діяльності, перш за все пошук таких постачальників. Все залежить від виду сировини, адже ті підприємства, які працюють на сільськогосподарській сировині можуть швидше знайти постачальників та відновити виробництво, ті підприємства, які працюють з іншими видами сировини можуть мати проблеми.

Встановлення взаємодії з контролюючими та правоохоронними органами з метою забезпечення безперебійної діяльності підприємств. Перш за все треба здійснювати перереєстрацію підприємства, тобто встановлювати нову поштову адресу, реєструватися в податкових органах та т. ін.;

Вирішення питань щодо забезпечення житлом спеціалістів, які мають працювати на підприємствах. Зазначена проблема виникне після того як буде здійснюватися певною мірою розширення виробництва, але іноді і на початку. Держава дає відповідні кредити на забезпечення працівників житлом та іншими соціальними зручностями, проте вирішувати питання щодо просто житла в короткий термін неможливо;

Вирішення питань щодо створення відповідної соціальної інфраструктури для працівників. Якщо працівники переїжджають з сім'ями, то

виникає питання забезпечення місцями в дитячих садках, школах, медичних закладах та т. ін.

В цілому як свідчать дослідження підприємства в Україні найбільш активно питаннями релокації опікуються представники середнього та малого бізнесу. Великі підприємства та компанії які мають філіали по всій території України не ставлять перед собою питання виживання, проте вони несуть також відповідні збитки.

Станом на кінець жовтня за даними окремих західних організацій понад 800 підприємств переїхали вже зі східних та південних областей України до західних та центральних областей [3].

В цілому, якщо прийнято рішення про релокацію підприємств, які здійснюють вироблення продукції, що має стратегічне значення, то відповідна допомога від держави гарантована і такі підприємства можуть почати свою діяльність вже через декілька місяців після переїзду.

Що стосується інших підприємств то існують декілька напрямів які певною мірою можуть допомогти у вирішенні поточних питань. Перш за все слід зазначити, що регіони куди переміщуються підприємства певною мірою не наскільки розвинені у технологічному плані порівняно з областями де такі підприємства працювали раніше. Промислова інфраструктура західних областей України розвинута менше ніж східних областей.

Окремі дослідники пропонують для більш швидкого відновлення бізнесу звертатися до так званих «індустріальних парків», які визначені Постановою Кабінету Міністрів України № 1207 2022 року [7]. Зазначена постанова передбачає створення окремих преференцій для підприємств, що релоковані зі східних областей України. Зазначені преференції передбачають:

– надання коштів з державного чи місцевих бюджетів ініціаторам створення індустріальних парків – суб'єктам господарювання на реалізацію заходів з облаштування таких індустріальних парків. Крім того кошти можуть бути надані також на забезпечення будівництва об'єктів інфраструктури, таких як: автомобільні шляхи, засоби теплопостачання, засоби газопостачання, водо доводів, ліній зв'язку, ліній електропостачання, а також різноманітних інженерних комунікацій. Зазначені кошти мають витрачатися для створення і функціонування індустріальних парків [7];

– звільнення відповідних індустріальних парків від оподаткування та митних платежів на ввезення нового обладнання [8];

– надання права місцевим органам державної влади та органам місцевого самоврядування

дозволу щодо встановлення пільгових ставок на податки на нерухомість, а також на використання земельних ділянок та т. ін.

Таким чином для підприємств та підприємців це може бути одним зі шляхів швидкого відновлення виробництва на новій території.

Тим більше, що створення індустріальних парків та розвиток виробництва допоможе вирішувати й інші питання пов'язані з відновленням діяльності підприємств. Це стосується кадрових питань відношень з органами державної влади та місцевого самоврядування та т. ін.

Інші дослідники пропонують звернути увагу на продаж державного майна на території, де планується відновити виробництво. Кабінет Міністрів України ще в 2018 році прийняв Постанову про організацію і проведення електронних торгів стосовно об'єктів малої приватизації [9]. Застосування таких електронних торгів в більшості випадків прискорює процес приватизації і надає можливість підприємцям, які здійснюють релокацію своїх підприємств придбати відповідні приміщення.

У 2023 році Постанова Кабінету Міністрів України дозволила проводити електронні торги стосовно об'єктів великої приватизації [10], що також певною мірою дає можливість для підприємців досить швидко здійснити заходи щодо придбання відповідних приміщень та відновлення виробництва.

Підлягає розгляду і увазі застосування так званих грантових програм, які спрямовані на надання коштів підприємцям для відновлення виробництва та відбудови підприємств.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

1. Для підприємців в Україні, які працювали на території де зараз ведуться бойові дії, чи вони тимчасово окуповані ворогом створюються відповідні умови для релокації і переміщення підприємств на західні території України. Верховна Рада України і Кабінет Міністрів України прийняти відповідні нормативні акти з метою прискорення зазначеного процесу.

2. Законодавство України перш за все передбачає заохочення тих підприємців, які виробляють продукцію, що пов'язана з оборонним замовленням і надають їм можливість більш швидко відновлювати виробництво.

3. Для осіб, які залишаються на окупованій території та намагаються відновити виробництво створено відповідні законодавчі бар'єри. Зазначені підприємства не мають ніяких ліцензій і дозволів, угоди, які укладаються з ними визнаються нікчемними, а особи, які співпрацю-

ють з окупантами визнаються колаборантами з усіма відповідними наслідками

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Головні зміни законодавства для бізнесу за 200 днів війни – підсумки від ЄБА. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213875_golovn-zmni-zakonodavstva-dlya-bznesu-za-200-dnv-vyni--pdsumki-vd-ba.
2. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 26, ст.892
3. Дячкіна А. Понад 800 українських бізнесів переїхали через війну <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705743/>
4. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію Розпорядження Уряду № 245-р від 25.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>
5. Про особливості роботи акціонерного товариства «Укрпошта» в умовах воєнного стану Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 року № 305. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/kp220305?ed=2022_03_20
6. Ю. Кузьменко У межах програми «Доступні кредити 5–7–9%» держава видала вже майже 41 тисячу позик. URL: <https://susplne.media/616073-u-mezah-programi-dostupni-krediti-5-7-9-derzava-vidala-vze-majze-41-tisacu-pozik/#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%96%D0%B2%20%22%D0%94%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83-%D0%BF%D0%BD%D1%96%20%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8,7%20%D0%B0%D0%B1%D0%BE%209%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85>.
7. Про затвердження Порядку надання коштів на безповоротній основі для облаштування індустріальних (промислових) парків та/або забезпечення будівництва об'єктів суміжної інфраструктури, необхідних для створення та функціонування індустріальних (промислових) парків : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 1207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2022-%D0%BF#n9>
8. Про затвердження Порядку використання учасником індустріального (промислового) парку вивільнених від оподаткування коштів на розвиток його діяльності в межах індустріального (промислового) парку : Постанова Кабінету Міністрів

України від 30 вересня 2022 року № 1095. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1095-2022-%D0%BF#Text>

9. Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації та визначення додаткових умов продажу : Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 432. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2018-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження Порядку проведення електронних аукціонів для продажу об'єктів великої приватизації Постанова Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2023 року № 183. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-2023-%D0%BF#Text>
11. Ольга Гук, Єлізавета Сомова. Вітчизняний бізнес в умовах війни 2022 : III Збірник тез «Міжнародна науково-практична конференція «бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи» / Національний технічний університет «Київський Політехнічний університет імені Ігоря Сікорського». 16 січня 2023 року.
12. Бойда С. Релокація бізнесу під час війни: проблеми та можливості. Міжнародна безпека у світлі сучасних глобальних викликів. *Країни Балтії – Україна: єдність, підтримка, перемога* : збірник наукових праць. [Електронний ресурс]. Україна, Київ : КНЕУ, 2023. 411 с. С. 103–107.
13. Чернишев Д. Р., Жигалкевич Ж. М. Розвиток бізнесу під час воєнного стану. URL: <file:///C:/Users/VA/Downloads/271781-D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-626775-1-10-20230112.pdf>
14. Оберемчук В. Ф., Демченко Т. О. Підприємництво під час війни: особливості, сенс, пріоритети. URL: <file:///C:/Users/VA/Downloads/271581-D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%96-626300-1-10-20230110.pdf>
15. Мурована Т.В. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. Випуск № 47 / 2023. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2144/2073>

REFERENCES:

1. The main changes in legislation for business during the 200 days of the war – results from the EBA. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/news/213875_golovn-zmni-zakonodavstva-dlya-bznesu-za-200-dnv-vyni--pdsumki-vd-ba.
2. Law of Ukraine dated April 15, 2014 on ensuring the rights and freedoms of citizens and the legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine No. 1207-VII Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR), 2014, No. 26, Article 892.
3. Dyachkina A. Over 800 Ukrainian businesses moved due to the war. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/23/705743/>
4. Government Order No. 245 dated March 25, 2022, on the approval of a plan for urgent measures to relo-

cate, if necessary, the production facilities of business entities from territories where hostilities are taking place and/or there is a threat of hostilities to a safe territory. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>

5. On the peculiarities of the work of the joint-stock company «Ukrposhta» in the conditions of martial law Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 17, 2022 No. 305. Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/view/kp220305?ed=2022_03_20
6. Yu. Kuzmenko Within the framework of the «5-7-9% Available Loans» program, the state has already issued almost 41,000 loans. Retrieved from <https://suspilne.media/616073-u-mezah-programi-dostupni-krediti-5-7-9-derzava-vidalavze-majze-41-tisacu-pozik/#:~:text=%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D0%B3%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85%20%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D1%96%D0%B2%20%22%D0%94%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF%D0%BD%D1%96%20%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B8,7%20%D0%B0%D0%B1%D0%BE%20%20%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%81%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%96%D0%B2%20%D1%80%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85.> [in Ukrainian].
7. On the approval of the Procedure for providing funds on an irrevocable basis for the arrangement of industrial (industrial) parks and/or ensuring the construction of adjacent infrastructure facilities necessary for the creation and functioning of industrial (industrial) parks Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of October 28, 2022 No. 1207. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-2022-%D0%BF#n9>
8. On the approval of the Procedure for the use by a participant of an industrial (industrial) park of funds exempted from taxation for the development of its activities within the limits of the industrial (industrial) park Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2022 No. 1095. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1095-2022-%D0%BF#Text>
9. On approval of the Procedure for conducting electronic auctions for the sale of small privatization objects and determining additional conditions of sale Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated May 10, 2018 No. 432. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/432-2018-%D0%BF#Text>
10. On approval of the Procedure for holding electronic auctions for the sale of objects of large privatization Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2023 No. 183 Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183-2023-%D0%BF#Text>

11. Olga Huk, Yelizaveta Somova Domestic business in conditions of war 2022: III Collection of theses «International Scientific and Practical Conference «Business, Innovation, Management: Problems and Prospects» National Technical University «Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic University» January 16, 2023.
 12. Boyda S. Relocation of business during the war: problems and opportunities. International security in the light of modern global challenges. Baltic countries – Ukraine: unity, support, victory: a collection of scientific papers. [Electronic resource]. Ukraine, Kyiv: KNEU, 2023. 411 p. P. 103-107.
 13. Chernyshevich D. R., Zhigalkevich Zh. M. Business development during martial law. Retrieved from file:///C:/Users/VA/Downloads/271781%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-626775-1-10-20230112.pdf [in Ukrainian].
 14. Oberemchuk V. F., Demchenko T. O. Entrepreneurship during the war: features, meaning, priorities. Retrieved from file:///C:/Users/VA/Downloads/271581-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-626300-1-10-20230110.pdf [in Ukrainian].
 15. Murovana T.V. Domestic entrepreneurship under martial law: main trends and methods of support Economy and society Issue # 47 / 2023. Retrieved from <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2144/2073> [in Ukrainian].
-